

УДК 75/76:001](477)"19/20"(092)
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2026.04.960>

ЮВІЛЕЙНИЙ УЖИНОК РОМАНА ЯЦІВА: МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО, ВИСТАВКИ МАЛЯРСТВА ТА ГРАФІКИ 2017—2026 рр.

Ростислав ШМАГАЛО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9853-8989>

доктор мистецтвознавства, професор,
заслужений діяч мистецтв України,

Львівська національна академія мистецтв,
кафедра історії та теорії мистецтв,
вул. Кубійовича, 38, 79011, м. Львів, Україна,
e-mail: shmahalo@hotmail.com

Актуальність статті зумовлена відзначенням ювілею видатного мистецтвознавця, педагога, кандидата мистецтвознавства, доктора історичних наук Романа Яціва. Його науковий доробок є достатньо висвітлений та захищений дисертаціями, проте творча діяльність Р. Яціва виявилася у затінку наукового іміджу.

Працює в галузі станкового малярства, графіки, книжкового дизайну, фотомистецтва.

Його мистецькі полотна — настроєві, емоційно чуттєві колористичні конструкції. Більшість робіт базується на імпровізаціях краєвидів України. Це абстрактний живопис із високим рівнем гармонії площинно-ритмічних зіставлень нюансів кольору й динамічних композицій на основі ліній та плям.

Учасник мистецьких виставок від кінця 1980-х рр.

Окрім того, він теоретик мистецтва в галузі станкового малярства, графіки, книжкового дизайну та фотомистецтва. Автор понад 700 наукових публікацій, ряду авторських монографій та альбомів. Член Жюрі Міжнародної виставки єврорегіону Карпат «Срібний Квадрат», автор та організатор науково-творчих проєктів. Заслужений працівник культури України, член Львівської обласної організації спілки художників України, член «Клубу українських мистців».

Наукова новизна: Здійснена спроба ретроспективного мистецтвознавчого аналізу виставок малярства та графіки 2017—2026 років авторства Романа Яціва у контексті його мистецтвознавчої діяльності.

Ключові слова: Роман Яців, науковець, художник, теоретик мистецтва, автор наукових публікацій, виставки малярства та графіки, науково-творчі проєкти, мистецтвознавство.

Rostyslav SHMAGALO

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9853-8989>

Doctor of Art History, Professor,

Honored Artist of Ukraine,

Lviv National Academy of Arts,

Department of History and Theory of Arts,

38, Kubyiovych Str., 79011, Lviv, Ukraine,

e-mail: shmahalo@hotmail.com

ROMAN YATSIV'S ANNIVERSARY DINNER: ART HISTORY, PAINTING AND GRAPHIC EXHIBITIONS 2017—2026

The relevance of the article is due to the celebration of the anniversary of the outstanding art critic, teacher, candidate of art history, doctor of historical sciences Roman Yatsiv. His scientific achievements are sufficiently highlighted and protected by dissertations, however, the creative activity of R. Yatsiv turned out to be in the shadow of the scientific image.

He works in the field of easel painting, graphics, book design, and photo art.

His artistic canvases are moody, emotionally sensitive coloristic constructions. Most of the works are based on improvisations of Ukrainian landscapes. This is abstract painting with a high level of harmony of planar-rhythmic juxtapositions of color nuances and dynamic compositions based on lines and spots.

Participant of art exhibitions since the late 1980s. Personal exhibitions in Lviv, Rivne, Drohobych (Lviv region), Kramatorsk (Donetsk region), Kyiv, Odessa, Druzhkivka, Bakhmut (both — Donetsk region), Lutsk, Kolomyia (Ivano-Frankivsk region), Ivano-Frankivsk; Przemyśl, Częstochowa, Łódź, Poznań (Poland), Toronto (Canada).

In addition, he is an art theorist in the field of easel painting, graphics, book design and photographic art. Author of over 700 scientific publications, a number of author's monographs and albums. Member of the Jury of the International Exhibition of the Euroregion of the Carpathians «Silver Square», author and organizer of scientific and creative projects. Honored Worker of Culture of Ukraine, member of the Artists Union of Ukraine, member «Club of Ukrainian Artists».

Scientific novelty: An attempt has been made to conduct a retrospective art historical analysis of the exhibitions of painting and graphics of 2017—2026 by Roman Yatsiv in the context of his art historical activities.

Keywords: Roman Yatsiv, scientist, artist, art theorist, author of scientific publications, exhibitions of painting and graphics, scientific and creative projects, art history.

Вступ. *Актуальність* статті зумовлена відзначенням ювілею видатного мистецтвознавця, педагога, кандидата мистецтвознавства, доктора історичних наук Романа Яціва. Його науковий доробок є достатньо висвітлений та захищений дисертаціями, проте творча діяльність Р. Яціва виявилася у затінку наукового іміджу.

Наукова новизна: Здійснена спроба ретроспективного мистецтвознавчого аналізу виставок малярства та графіки 2017—2026 років авторства Романа Яціва у контексті його мистецтвознавчої діяльності.

У квітні 2026 року в Національному музеї імені Митрополита Андрея Шептицького у Львові відомий в Україні та закордоном мистецтвознавець і художник Роман Яців на виднокраї свого 70-ліття репрезентував сімдесят творів, виконаних переважно у 2024—2026 роках. Виставка була структурована в окремі цикли: «Простір та уява», «Естетичні примхи», «Форми та асоціації», серія колажів. Поряд з укладеними в логічно-смыслові ряди серіями частина робіт не оформилася в завершені цикли, але сприймалася промовистим камертоном до головної концепції: авторської інтерпретації широкого діапазону суперечливих творчих досвідів світу мистецтва ХХ століття.

У жанрово-тематичній візії це урбаністичні фантазії, абстраговані краєвиди та натюрморти, діалоги з класиками та мистецькими явищами від Марії Примаченко і японського театру «Кабукі» до митців Баугаузу (Й. Іттен, П. Клее та ін.).

Окремо слід виділити естетичні та дослідницькі уподобання автора. Серед них чільними є корифеї української графіки (П. Ковжун, Р. Лісовський) та творчий досвід батька, графіка-педагога Мирона Яціва, від якого на професійному і сакральному рівні перейняв первинний зв'язок із середовищем львівської школи. Родовід із мистецькими явищами ХХ ст. доповнює звернення автора до багатого власного «Етно цитатника», як, наприклад, до гуцульської кераміки, руїн «Старого бастиону» чи міфологічних алюзій, навіяних мистецтвом архаїки.

Очевидно, комбіновані сенси творів цієї виставки окреслюють широкий філософський, територіальний та асоціативно-образний діапазон реалізованих авторських пошуків і розпочатих перспективних напрямків. Адже лише перелік самовиявлення

Романа Яціва у статтях, монографіях, рецензуваннях, антологіях, каталогах, буклетах, художньому оформленні книжкових видань тощо видається нескінченним.

Основна частина. Роман Яців — провідний український мистецтвознавець, педагог та художник — кандидат мистецтвознавства, доктор історичних наук, професор Львівської національної академії мистецтв, заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, голова Комісії образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва та Дійсний член Наукового товариства імені Тараса Шевченка, лауреат Львівської обласної премії в галузі культури, літератури, мистецтва, журналістики та архітектури імені Святослава Гординського в номінації «Культурологія, мистецтвознавство, музейна справа», автор понад 700 наукових і науково-популярних публікацій, в тому числі ряду авторських монографій, альбомів. Основні з них:

«Львівська графіка 1945—1990-х років: Традиції і новаторство» (1992),

«Мирон Яців (1929—1996). Життя і творчість» (2000),

«Українське мистецтво ХХ століття: ідеї, явища, матеріали: збірник статей» (2006),

«Олекса Шатківський та український мистецький гурток «Спокій» (2008),

«Скульптор Еммануїл Мисько: світло долі» (2009),

«Павло Максимович Ковжун. 1896—1939: біо-бібліографічний довідник» (упорядник, у співавторстві, 2010),

«Любомир Роман Кузьма (1913—2004): малярська і публіцистична спадщина» (2010),

«Українські мистецькі виставки у Львові (1919—1939): довідник, антологія мистецько-критичної думки» (2011),

«Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: українська теоретична думка ХХ століття» (у чотирьох частинах, 2012, 2019, 2021—2022),

«Оленка Гердан-Заклинська: біографічний нарис» (2013),

«Роман Чорний, мистецька легенда Львова» (2014),

«Оленка Гердан-Заклинська (1916—1999): життя у мистецтві» (2015),

Роман Яцiвa на творчому пленерi у Ханджоу, Китай, 2011

Офіційне відкриття виставки малярства львівських художників у м. Ханджоу, Китай. 2011

Фрагмент експозиції творів Романа Яцiвa у Ханджоу (Китай). 2011

Афіша виставки «Сяйво посмішки. Малярство Романа Яцiвa». Рівне, 2019

З відкриття виставки малярства Романа Яцiвa «Оптимістичні варіації». Луцьк, 2019

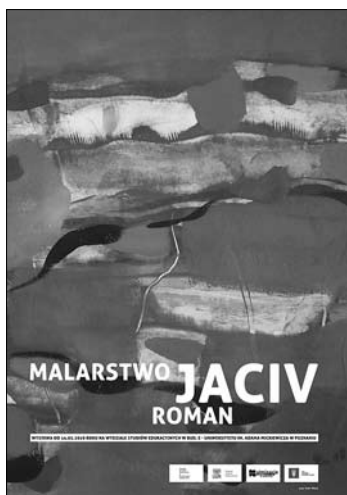

Відкриття персональної виставки у м. Краматорську на Донеччині. Грудень 2015

Після відкриття персональної виставки малярства у м. Бахмут на Донеччині. 2016

Живописно-графічні практики Романа Яцiвa. Мандрівки світом

Афіша виставки малярства Романа Яціва у м. Познань, Польща. 2018

Роман Яців на тлі експозиції виставки малярства у м. Познань, Польща. 2018

З відкриття індивідуальної виставки Романа Яціва у КУМФ, м. Торонто (Канада). 2017

Афіша виставки Романа Яціва «Похвала тиші». Торонто, 2017

Афіша виставки графіки Мирона Яціва і малярства Романа Яціва. Івано-Франківськ, 2023

Біла твору Ван Гога в Національній галереї м. Оттава (Канада), 2017

Живописно-графічні практики Романа Яціва. Мандрівки світом

«Роберт Лісовський (1893—1982): дух лінії» (2015),

«Зоя Лісовська: джерела пристрасті: малярство, графіка. Роман Яців. Переднє слово З. Лісовської; стаття В. Вовк (2018),

«Роман Турин (1900—1979). Під європейським капелюхом»: альбом-монографія. Роман Яців. Упоряд. Г. Гронська (2018),

«Петро Грегорійчук: життя і творчість. Роман Яців. *Петро Грегорійчук. Живопис. Рисунок (1914—1990): альбом-монографія*. Спогади про батька: М. Грегорійчук (2018),

«Іван Іванець (1893—1946): стрілецькі мемуари, творча спадщина». Упоряд. Роман та Андрій Яціви (2019),

«Євген Дзиндра (1913—1983): різьблені стежини життя» (2020),

«Мала хронологія мистецьких подій і пам'ятних дат ХХ століття: Україна — світ» (2021) та ін.

Роман Яців був головним редактором журналу «Мистецькі студії» (1991—1993), відповідальним секретарем журналів «Народознавчі зошити» (від 1995 року і по нині), «Мистецький ужинок» (від 2009 р.) [1].

Аналіз його наукового доробку потребує окремого дисертаційного дослідження якогось доброго молодого мистецтвознавця. Про це свідчить, хоча б, виданий двадцять років тому «Бібліографічний покажчик» нашого ювіляра (2006) [2]. Нині такий покажчик міг би подвоїтися новим, без перебільшення величезним доробком. До речі, в ілюстративному додатку згаданого покажчика представлено унікальний творчий досвід Романа як фотохудожника та його віртуозна серія «бліц-пейзажів», виконаних маркерами та фломастерами.

На особливу увагу заслуговує розвинутий Р. Яцівим науково-редакторський жанр упорядкування антологій [3; 4].

Та повернімося до його виставки «Виднокрай» (2026) у ретроспективі становлення митця. У технічному виконанні це малярство акриловими фарбами на папері, в окремих випадках на картоні або колажі. Представлені картини є лише децидею з числа понад тисячі робіт за останні п'ятнадцять років активного малярства. Варто нагадати, що виставковим дебютом для автора стало олійне малярство у далекому 1981-му році спільно з М. Красником, В. Домбров-

ським та світлої пам'яті О. Фіголем. Після восьми спільних виставок та інсталяцій живопису, графіки та творчих фотографій, що відбулися у 1989—2013 роках, Р. Яців наважився на персональні експозиції в Рівному (2013), Ченстохові (Польща 2014), Дрогобичі (2015), Лодзі, Перемишлі (Польща, 2015), Краматорську (2015), Дружківці (2016), Києві (2016), Торонто (Канада, 2017).

Власне творче місіонерство в охоплені війною міста східних областей України було спричинене, насамперед, патріотичними почуттями та бажанням духовної підтримки наших земляків, обпечених першими вибухами та жертвами.

Особливо знаковою у цьому часі війни стала персональна виставка «Похвала тиші», що у 2016—2017 рр. Роман Яців демонстрував у містах Одесі, Бахмуті та Львові. Прислів'я «Мовчання — золото» — не про цю виставку. Доречніше згадати філософські принципи давнього китайського живопису, серед яких роль пустотно-білого на сувоях така ж промовиста, як і зображення. Нарочита недовершеність живописного образу прирівнюється до ролі паузи в поезії. Або ж відповідна до актуального нині золота тиші поміж пострілами...

Про живописну графічну творчість Романа Яціва влучно промовляють лаконічні назви циклу робіт, що побували на близькому до «зони АТО» сході країни. Укладені в логічно-смысловий ряд найменування стали промовистим камертоном сприйняття творчих візій митця-мистецтвознавця. Вони окреслюють філософський, територіальний та асоціативно-образний діапазон циклу, від «Дороги у горах», «Напівсонного Львова», «Спомину про море» до емоційно-чуттєвих колористичних композицій «Настрій зимового вечора», «Тривожне», «Призбирана осінь» та ін. Більшість робіт цієї виставки були базовані на імпровізаціях краєвидів України та композиційно-колористичних фантазіях з живою чи мертвою природою, її ритмами, настроями і навіть ароматами. Особливо емоційно-насиченими є образи Моря, Лісу, туристичних відвідин нових земель чи паризької кави. Виставка увінчалася опатним альбомом високої поліграфічної якості, присвяченим «Дітям і всім мешканцям м. Красногорівка Донецької обл., а також священному Українському Воїнству, що обороняє рідну землю від московського окупанта» [5, с. 2; 6].

У формально-естетичному плані чуттєвий живопис «Похвали тиші» здобув через десять років домінуючу абстрактну основу у проєкті «Виднокрай». Представлені цикли 70-ти робіт характеризуються високим рівнем гармонійних зіставлень кольорових плям, крапок та експресивних лінійних ритмів. У переважно імпровізаційних композиціях Р. Яціва цікавлять постмодерні ремікси особистих асоціативних вражень від символічних ідей, спонтанна аритмія перебудованих структур, драматичні деформації «Руху з перешкодами», імпресіоністичні мерехтіння в гушавині «Приватного дендрарію» тощо. Художник також бере високі ноти «Пост різдвяного футуризму», «Зраненого сакруму», «Імпровізацій під звуки дощу» чи ліричної ностальгії містянина за природою. Проводячи ці сюжетно-настрєві лінії, авторська методика нагадує музику джазу, де чинник імпровізації є головним. Залишаючи аналітичне мислення у певному спокої, мистецтвознавець вивільняє «внутрішнього митця», який дозволяє собі творчу сваволю поза рамками школи та накопиченого наукового багажу. Керуючись такою методикою, Роман Яців може розпочати роботу над твором від крапки чи довільної плями. При творенні часто вмикає музику, класику та джаз. Тоді він опиняється немовби поза логічними спостереженнями творчих досвідів улюблених «мислячих митців», не керуючись методичними парадигмами. Плинність ліній та ефемерні спалахи кольорових плям непомітно занурюють глядача в ілюзорний тривимірний простір картин. Колірні пазли динамічні, спонтанні, та автор, як досвідчений «диригент», гармонійно збалансовує їх у композиційних структурах. Характерно, що любов до експресивних контрастів, деконструкцій та протиставлення кольорів у кінцевому результаті урівноважується міцною композицією. А це вже — данина професійності та власному творчому чуттю.

Почіновувачі розпізнають на виставках стиль автора. Утім, з подивом черговий раз бачать нові якісні підходи до втілення творчих ідей.

Необхідно нагадати і про великий мистецтвознавчий ужинок автора, що складає понад сорок монографій та вісімсот статей. Інтелектуальний багаж мистецтвознавця при застосуванні у творчій практиці аж ніяк не асоціюється зі штучним інтелектом. Напроти, його авторський досвід може виступити певним недосяжним зразком для ШІ-програмістів.

Представлений доробок характерний, насамперед, емоційно-інтуїтивними інтерпретаціями образності, за якими незримо відчуваємо глибокого теоретика сучасного мистецтва. Адже, як свідчать численні виставки останніх років, живописно-графічні практики Романа Яціва — не ексклюзивний випадковий експеримент, а регулярний творчий процес.

Циклічність персональних виставок дає змогу виявити децю парадоксальні особливості творчого характеру. Подиву гідна незмінна інтелігентна делікатність Романа Яціва як мистецтвознавця, педагога, улюбленого серед львів'ян знавця і популяризатора сучасного мистецтва. Здавалося б, ці професійні чесноти контрастують з розбурханою творчою сваволею стилістики, позначеної чинником емоційних імпровізацій. Втім, у нинішніх композиціях спорадично прочитуються символічні натяки та інтелектуальні підтексти, що спонукає нас до уважнішої насолоди його творчістю. Зокрема, тактовним навігатором до авторської естетики можуть бути назви картин, які дозволяють уяві глядача доповнити недоказане — те, що утаємничене за кулісами кольору та форми.

Автор присвятив обидві виставки «В уквіт священику Українському Воїнству, яке героїчно захищає рідну землю від російського агресора».

Висновки. За плечима ювіляра — понад 800 наукових публікацій. Це людина, яка не лише створює мистецтво, а й глибоко його аналізує. Його твори мандрують світом — від галерей Канади до приватних збірок Китаю. Остання, «найсвіжіша» виставка «Виднокрай» вражає масштабом творчої енергії. Глядач побачив близько 70 малярських творів. Усі вони створені автором протягом останнього п'ятиріччя — з 2021 по 2026 рік. Роман Яців переважно використовує акрил на папері та картоні. Його метод базується на вільній імпровізації. Особливу увагу привертають цикли, присвячені діалогам з Марією Примаченко. Також у залах були представлені міфологічні алюзії за мотивами пістинських кахель. Митець майстерно фіксує емоційні стани. Чого варті лише його «імпровізації під звуки дощу»! Тут раціональне мислення дослідника поступається місцем чистій ліриці. Ця подія є важливою ретроспективою для всього мистецького середовища. Вона демонструє незламність українського духу через колір та форму.

1. Колектив кафедри художнього дерева ЛНАМ. Роман Яців. URL: <https://lnam.edu.ua/uk/faculty/decorative/wood/teachers/vikladach-kafedri/jaciv-r-m.html>.
2. Роман Яців: Бібліографічний покажчик. Уклад. Яблонська В. Львів, 2006. 160 с.: іл.
3. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка ХХ століття: у чотирьох частинах (2012, 2019, 2021—2022).
4. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка ХХ століття: Антологія. Упоряд. Р.М. Яців. Ч. 4. Львів: Львівська національна академія мистецтв; Інститут народознавства НАН України; Наукове товариство ім. Шевченка, 2021.
5. Роман Яців. Похвала тиші. Малярство, графіка. Альбом. Львів: Аpriori, 2017. 120 с.: іл.
6. Шмагало Р. Похвала тиші Романа Яціва. Роман Яців. Похвала тиші. Малярство, графіка. Альбом. Львів: Аpriori, 2017. С. 7, 8.

REFERENCES

- The staff of the Department of Decorative Wood of the LNAM. Roman Yatsiv.* Retrieved from: <https://lnam.edu.ua/uk/faculty/decorative/wood/teachers/vikladach-kafedri/jaciv-r-m.html> [in Ukrainian].
- Yablonska, V. (2006). *Roman Yatsiv: Bibliographic Index.* Lviv [in Ukrainian].
- (2012, 2019, 2021—2022). *Ideas, Meanings, Interpretations of Fine Arts: Ukrainian Theoretical Thought of the 20th Century: in 4 parts* [in Ukrainian].
- Yatsiv, R.M. (2021). *Ideas, Meanings, Interpretations of Fine Arts: Ukrainian Theoretical Thought of the 20th Century: Anthology (Part 4).* Lviv: Lviv National Academy of Arts; Institute of Ethnology of the NAS of Ukraine; Scientific Society named after Shevchenko [in Ukrainian].
- (2017). *Roman Yatsiv. Praise of Silence. Painting, graphics. Album.* Lviv: Apriori [in Ukrainian].
- Shmagalo, R. (2017). *Praise of Silence by Roman Yatsiv. Roman Yatsiv. Praise of Silence. Painting, graphics. Album.* Lviv: Apriori [in Ukrainian].

Received: 15.06.2026

Accepted: 11.07.2026

Published: 23.09.2026